

บทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี¹

นางอุราภรณ์ บุญคำ²
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จิตนุกงส์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการทําวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยชุมชนปัตตานี เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นำไปสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา บทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ต.มะกรูด อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี พบว่า 1) ส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพให้แก่คนในชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยการเปิดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ตรงตามความต้องการและเป็นไปตามศักยภาพของชุมชน การปฏิบัติตามบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีพบว่าประสบปัญหา 1) ด้านบุคลากร ที่มีจำนวนน้อย และมีคุณสมบัติไม่ตรงกับหลักสูตรที่เปิดให้บริการ 2) ด้านความปลอดภัย สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้บุคลากรขาดความมั่นใจในการลงพื้นที่ในชุมชน โดยแนวทางการพัฒนาควรเร่งจัดให้มีการบรรจุข้าราชการประจำตามอัตราที่ว่าง คุณสมบัติตรงตามหลักสูตรที่เปิดให้บริการ และควรมีการวางแผนการลงพื้นที่อย่างรัดกุม ด้วยการประสานแจ้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่

คำสำคัญ : บทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

¹ บทความเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง บทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.วิทยา จิตนุกงส์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ความรู้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมหรือเศรษฐกิจล้วนแต่ต้องใช้ความรู้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ขณะที่ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจกำลังแผ่ขยายไปทั่วทั้งสังคมไทย กลับมีชุมชนขนาดเล็กจำนวนหนึ่ง ไม่ได้รับผลกระทบกระเทือนด้วยเลยแม้แต่น้อย (สังคม สัจจกร ,2547) เนื่องจากชุมชนเหล่านั้นไม่ได้สยบยอมหรือปล่อยตัวไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลง หากแต่ได้มีการเรียนรู้และปรับตัวมาโดยตลอด ด้วยวิถีทางต่างๆ เพื่อหาทางพยายามพลิกฟื้นความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นมา (อาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ บรรณาธิการ,2544) จนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งที่สุด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชุมชนเข้มแข็ง เป็นผลของกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่รู้จักวิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง รู้จักเก็บข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง รู้จักวางแผนแม่บทและดำเนินการตามแผนนั้นด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่อาศัยปัญญานำหน้าไม่ใช่เงินนำหน้าอย่างที่ผ่านมา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่องนานเป็นปีไม่ใช่แค่เดือนสองเดือน ชุมชนเข้มแข็งเริ่มขึ้นจากการค้นพบศักยภาพของตนเอง ค้นพบภูมิปัญญาของตนเอง ค้นพบแนวทางที่จะพัฒนาตนเองจากทุนเดิมที่มีอยู่ (ชุมชนเข้มแข็ง:สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ,2545)

การศึกษามีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเหมาะสมและมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการใช้กำลังคนของประเทศ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมีคุณสมบัติสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทรอบด้านที่เปลี่ยนแปลงไป ชีวิตที่มีการศึกษาย่อมมีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการปรับตัวและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจนถึงสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้มีประโยชน์แก่ตัวเองได้ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่จะทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของสิ่งแวดล้อมและมีความเป็นใหญ่ในตัว การศึกษาที่แท้จริงนั้นเป็นภารกิจของชีวิตแต่ละชีวิต (สุวัฒน์ ปุยพรม,2560)

ชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ ได้มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ของพื้นที่บ้างในบางส่วน แต่บางส่วนก็ยังคงสภาพเดิมไว้ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตประจำวันของประชากรเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านยางแดงดำเนินไปอย่างเรียบง่ายตามวิถีคนไทยที่มีความสามัคคี เอื้ออาทรซึ่งกัน มีการดำรงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ใช้ภาษาท้องถิ่นภาคใต้ และประชากรในหมู่บ้านยางแดงส่วนใหญ่จะมีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง เป็นหมู่บ้านที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงจากระบบ สังคมเก่าหรือระบบสังคมเกษตรกรรม ไปสู่ระบบสังคมใหม่หรือระบบสังคมอุตสาหกรรมและผลของการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสังคมดังกล่าวนี้ จะทำให้บทบาททางสังคมเปลี่ยนแปลงได้ด้วยจากเดิมเคยอยู่

ร่วมกันแบบทุกคนรู้จักกันติดต่อกันเคยเห็นหน้ากันโดยตรง ความสัมพันธ์และฐานะของบุคคลเกิดขึ้นโดยธรรมชาติเป็นต่างคนต่างอยู่แบบเห็นแก่ตัวไม่พึ่งพาอาศัยกัน

ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะทำการวิจัยและนำเสนอบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปกำหนดนโยบายส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษาของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริบท และสภาพทั่วไปของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชน

แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิตหรือการศึกษาเพื่อปวงชนนั้นก็คือ การเรียนรู้ไม่ควรที่จะถูกกำหนดโดยสถาบันอุดมศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียว คุณค่าของคนนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญที่ได้เรียนรู้มาตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรก็เป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าเช่นเดียวกัน มีคนเป็นจำนวนมากที่ต้องการการเรียนรู้เพื่อให้การดำรงชีวิตมีคุณค่า และเพิ่มความเข้าใจต่อความเป็นไปของสังคมและของโลกรอบตัว ซึ่งจะนำไปสู่โลกที่มีสันติสุขในที่สุด เพื่อโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สังคมได้กลายเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารผนวกกับความก้าวหน้าทางวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องกระทำโดยสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้นจะจบการศึกษาในระดับไหนหรืออยู่ในวัยใดก็ตาม สังคมข่าวสาร สื่อสาร ความรู้ความสามารถส่งถึงกันได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะอยู่ ณ ที่ใด แม้สถานที่อยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้หรือไม่ แต่สถาบันอุดมศึกษาก็สามารถขยายโอกาสการเรียนรู้สู่ปวงชนและตลอดชีวิตของบุคคล (วันพิชิต ศรีสุข, 2556 : 46-47)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเพื่อปวงชนนั้น เป็นแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกศาสนา ทุกเชื้อชาติ และถิ่นที่อยู่อาศัย ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกการปฏิบัติ โดยให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และเป็นการศึกษาสำหรับทุกคน ให้มีความรู้และทักษะ ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

บริบทวิทยาลัยชุมชน

กระบวนการก่อเกิดและพัฒนาการของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย สรุปได้เป็น 3 ช่วง โดย สุนันทา แสงทอง (2556) กล่าวไว้ ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่เริ่มต้นใน พ.ศ. 2513 ที่บุคคลในแวดวงการศึกษาที่ได้รับการยอมรับได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนต่อที่ประชุมสมาคมวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ซึ่งคาดว่าได้มีการขยายแนวความคิดดังกล่าวในเวลาต่อมาและได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในเวลาต่อมา

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงเวลาที่แนวความคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนมีการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนครั้งแรกใน พ.ศ. 2520 คือ วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และในเวลาต่อมาก็ได้มีความพยายามดำเนินการวิทยาลัยชุมชนรูปแบบต่าง ๆ หลายครั้ง แต่มีอาจดำเนินการต่อไปภายใต้หลักการวิทยาลัยชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยุติหรือปรับเปลี่ยนบทบาทการดำเนินงานไปในที่สุด

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยได้ฟื้นคืนชีพอีกครั้ง ภายใต้ นโยบายของฝ่ายการเมืองที่เข้ามามีอำนาจในการบริหารประเทศได้ระดมผู้ทรงคุณวุฒิในแวดวงการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการยกร่างนโยบายด้านการศึกษาของพรรคการเมือง ซึ่งมี ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย เป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการยกร่างนโยบายดังกล่าว และนำไปสู่การแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ใน พ.ศ. 2544 “จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา” นโยบายดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินการวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยอีกครั้ง โดยเริ่มก่อร่างสร้างฐานและพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนที่ได้จัดตั้งขึ้นทั่วประเทศแล้วจำนวน 20 วิทยาลัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน

การจัดการการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย รูปแบบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

รูปแบบที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นชุมชน เรียกว่า TRACK วิทยาลัยชุมชน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน เน้นการพัฒนาต่อยอดจากประสบการณ์ของวิทยาลัยชุมชนใน โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยปรับปรุงให้มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ

รูปแบบที่ 2 การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เรียกว่า TRACK อาชีพ หมายถึง การพัฒนากำลังคนในชุมชนและท้องถิ่นมุ่งสู่การประกอบอาชีพที่มีการศึกษาวิเคราะห์และการวางแผนความต้องการกำลังคนที่ชัดเจน การจัดการศึกษาประเภทนี้มิได้มุ่งเพื่อการได้รับอนุปริญญาหรือปริญญา แต่มุ่งให้เกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยมีหลักการและองค์ประกอบสำคัญ เช่น การวิเคราะห์ความต้องการกำลังคน การวิเคราะห์งานและสมรรถนะ เป็นหลักสูตรสมรรถนะใช้ระบบชุดการเรียนรู้ (Modular Curriculum) และการประเมินสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพ มี 2 ระดับ ได้แก่

1. หลักสูตรการพัฒนาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการการพัฒนาประเทศ หมายถึง การตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือการตอบสนองความต้องการกำลังคนในภาคส่วน (sector) ต่างๆ ที่กระจายทั่วประเทศ กรณีนี้อาจเรียกชื่อว่า National Module หรือ National Certificate

2. หลักสูตรการพัฒนาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจมีลักษณะเฉพาะแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นธุรกิจหรือชุมชนที่มีความต้องการในการจ้างงาน กรณีนี้อาจเรียกว่า Institutional Module หรือ Institutional Certificate

รูปแบบที่ 3 การจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา เรียกว่า TRACK อนุปริญญา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเพื่อศึกษาต่อระดับปริญญา ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐาน และกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอนุปริญญาให้ชัดเจน สร้างอัตลักษณ์บัณฑิตวิทยาลัยชุมชน จัดระบบการเทียบโอนผลการศึกษาจากระบบการศึกษาและฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อสร้างความยืดหยุ่นให้แก่ระบบวิทยาลัยชุมชน

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

จากความหมายของบทบาท แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาท จะสอดคล้องกับ บรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน มี 5 ขั้นตอน

1. รวมคน ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่าทุกคนในชุมชนมีความสำคัญเท่าเทียมกันแต่ในทางปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และทรงพลัง ต้องเริ่มต้นจากการรวมคนในชุมชนขึ้นเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชน และสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การจัดการ การประกอบอาชีพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ฯลฯ

2. ร่วมคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อระดม “พลังความคิด” ให้รู้แจ้งแทงตลอด โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมอง เพื่อระดมความคิด สร้างความเข้าใจร่วมกัน ปรับกระบวนการทัศน์ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและ

โอกาสอย่างรอบด้าน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา (เรียนรู้อะไร) กำหนดแนวทาง วิธีการ และแผนงานในการแก้ปัญหา (เรียนรู้อย่างไร เรียนรู้กับใคร เรียนรู้ที่ไหน)

3. ร่วมทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังการจัดการ” ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด โดยใช้หลักสหกรณ์ ใช้การฝึกฝนจากการทดลองปฏิบัติ ใช้การปฏิบัติในพื้นที่จริง กิจกรรมจริง สถานการณ์จริง เสริมด้วยหลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการแบ่งบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบทางภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่างเหมาะสม ย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิผล

4. ร่วมสรุปบทเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังภูมิปัญญา” โดยเริ่มจากการประเมินตนเอง และประเมินผลงาน โดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะความรู้ และประสบการณ์ นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขององค์กร จากนั้นเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ (เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์) ไปสู่องค์กรชุมชนอื่นๆ

5. ร่วมรับผลจากการกระทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังปิติ” โดยการยกย่อง ชื่นชม และให้กำลังใจคนที่เสียสละและทำงานให้กับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขจากการทำงานร่วมกัน ส่วนผลจากการกระทำอาจได้รับในมิติที่แตกต่างกัน เช่น สมาชิก องค์กร ชุมชน ได้รับผลทางด้านเศรษฐกิจ นักเรียนได้เรียนรู้ศักยภาพของท้องถิ่นซึ่งนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ ร่วมกันในการกระทำ มีการติดต่อสื่อสารการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้น ตามลำดับ การร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โดยสรุป 4 ประการ คือ

1) เป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

2) เป็นชุมชน ที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตาม แผนงาน และมีการประเมินผล

3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมี จิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึงความภักดี ความรัก ความห่วงหา ความรู้สึกเป็นเจ้าของใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน

4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็น ชุมชนที่มีความสงบสุขและคนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

1. แนวคิดด้านมนุษยนิยม เป็นการอธิบายแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาของมนุษย์ที่เน้นเรื่อง ค่านิยมกับจริยธรรม โดยมองว่าเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอยู่ที่มนุษย์และค่านิยมด้านจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญในสังคมมนุษย์ ตามแนวคิดนี้ถือว่าคนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา คนเป็นผู้บันดาลให้ การเปลี่ยนแปลง คุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม กระบวนการ พลวัต แผน และโครงการ วิธีการ ปฏิบัติการ การกระทำของมนุษย์ มีความเหมาะสม มีเกณฑ์ชี้วัดเปลี่ยนแปลงได้ ลักษณะของการพัฒนา 10 สิ่งต่าง ๆ ในเกิดขึ้นหรือดับสลายได้ จุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนาคือการพัฒนาคน ซึ่ง หมายถึงการทำให้คนมีทั้งคุณภาพและคุณธรรม (วิรัช เตียงหงษากุล, 2529 : 4-5)

2. แนวคิดทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการอธิบายถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจะเน้นไป ในเรื่องของการออมและการลงทุน มองว่าการพัฒนาเปรียบเสมือนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดย ถือว่าเมื่อมีกระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นแล้ว ผลแห่งการพัฒนาจะแพร่กระจายไปยังประชาชนที่ละน้อย และประชาชนจะพัฒนาตามไปด้วย ซึ่งผลประโยชน์ของการเจริญเติบโตจะกระจายไปสู่ประชาชน กลุ่มต่าง ๆ ในรูปของงานและโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยผลของการกระจายนี้จะเพิ่มผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจให้แก่กลุ่มที่ยากจนกว่า

3. แนวความคิดด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของ หลาย ๆ ประเทศและประเทศต่าง ๆ เริ่มตระหนักว่าการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ได้ส่งผลให้ ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการพัฒนาควรจะถูกกำหนดให้ไปสู่แนวคิด ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาและสุขภาพอนามัย รวมไปถึง ความต้องการด้านต่าง ๆ ของประชาชนเป็นอันดับแรก แทนการมุ่งลงทุนในด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาและแนวทาง ในการปฏิบัติแล้วการพัฒนาจะมุ่งไปที่สวัสดิการของประชาชน เพื่อลดความยากจน ลดการว่างงาน และลดความไม่เท่าเทียมกันด้วย

4. แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศ ต่าง ๆ พยายามที่จะปรับปรุง แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผนและ ปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่าการ พัฒนา (สนธยา พลศรี, 2547 : 9)

5. แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยมที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคม โดยถือว่าการน าระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิม ถือเป็นการพัฒนาในแนวความคิดนี้ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534 : 93-94)

6. แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาตินำไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาที่กล่าวมาแล้วในเรื่องความเป็นมาของการพัฒนา กล่าวคือทำให้คนและ

กลุ่มคนใน ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นผู้ได้รับผลของการพัฒนาตามหลักการ และวิธีการพัฒนา ชุมชน

7. แนวคิดแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกิน ขีดจำกัดของ ทรัพยากรโลก เป็นแนวคิดการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ด้านอย่างสมดุลใน 5 ด้าน คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและ ด้านการเมือง

จากแนวคิดหลักในการพัฒนาทั้ง 7 ประการดังกล่าว การพัฒนาชุมชนถือเป็นแนวคิด หนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ คือมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์รวมถึงศักยภาพของมนุษย์ เป็นหลัก กล่าวได้ว่าการที่จะทำความเข้าใจความหมาย ลักษณะและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา นั้น จำเป็นจะต้องตระหนักในความจริงที่ว่า การพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงปทัสสถาน การกำหนด ความหมาย ทิศทางและแนวทางของการพัฒนานั้น ย่อมจะแตกต่างกันไปตามค่านิยมและความ เชื่อพื้นฐานหรือ อุดมการณ์ของสังคมและกาลเวลา ดังนั้นแนวทางการพัฒนาของประเทศที่มี ความยึดมั่นในอุดมการณ์ ทุนนิยมจึงอาจจะแตกต่างจากประเทศอุดมการณ์สังคมนิยมและ เนื่องจากปทัสสถานที่มีมองเห็นว่าเป็น สิ่งที่ปรารถนาเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ความหมาย แนวคิดและแนวทางการพัฒนาอาจจะ เปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาด้วยเช่นกัน

สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านยางแดง

ประวัติชุมชนบ้านยางแดง

บ้านยางแดง เดิมหมู่บ้านแห่งนี้มีต้นยางมาก และต้นยางนั้นมีน้ำยางสีแดง คนต่างถิ่น นิยมนำน้ำยางสีแดงไปทำเครื่องยา ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า “ยางแดง” เริ่มก่อตั้งเป็น ชุมชนในปี พ.ศ.2390 หรือประมาณ 150 ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านยางแดง อพยพมาจากจังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์มาก เหมาะแก่การเพาะปลูก (แผนปฏิบัติการหมู่บ้านเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน, 2561)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภณิดา ยาวะโนภาส (2545) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพในชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โยโสธร และร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า (1) บทบาทของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพในชุมชน ตามโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต (2) บทบาทในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ บริบท (3) บทบาทตามโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น เป็นการเตรียมความ พร้อมให้ผู้ประกอบการหน้าใหม่ โดยการอบรมวิชาชีพให้กับเกษตรกร การให้ความรู้เน้นการ ปฏิบัติจริง เกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มอาชีพจะประสบผลสำเร็จ เพราะได้รับการอบรมพัฒนา ต่อเนื่อง วิทยากรมีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ ส่วนเกษตรกรรายย่อยการติดตามช่วยเหลือ มีน้อย

ภนิดา เพ็ญประภัสร์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยชุมชนสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยชุมชนสระแก้วถูกจัดตั้งขึ้นโดยมุ่งไปในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีความพร้อมในหลายด้าน แต่ยังคงขาดการส่งเสริมที่ถูกต้อง โดยจะเปิดโอกาสในด้านการศึกษาที่เพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้มากขึ้น โดยจัดการศึกษาในด้านของวิชาการและวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนนั้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ผลของการจัดการศึกษาหรือการให้บริการทางวิชาการ ทำให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับบริการทางวิชาการจากการทำงาน ส่งผลให้เกิดฐานความรู้ในระดับชุมชน อันจะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงการเมืองของจังหวัดสระแก้วเป็นที่น่าพอใจ

วันพิชิต ศรีสุข (2556) ได้ศึกษายุทธศาสตร์ทางการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของวิทยาลัยชุมชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยชุมชนสงขลา วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนยะลา และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนด้านการบริหารเป็นการจัดการลักษณะแนวโน้มนำเข้าสู่ส่วนกลาง หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเน้นหลักสูตรส่วนกลางที่ใช้ร่วมกันทั่วประเทศ มีการจัดการหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการของประชาชน ด้านการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกใช้เกณฑ์เดียวกันทั่วประเทศ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมประกันคุณภาพทางการศึกษา และด้านทรัพยากรทางการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรทางการศึกษาในที่ตั้ง ซึ่งค่อนข้างไม่สอดคล้องกับหลักการของวิทยาลัยชุมชน ที่ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่น ในส่วนของเงื่อนไขและองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบายของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนพัฒนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยุทธศาสตร์จะมุ่งเน้นการปฏิบัติ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนเน้นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่และสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษามุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และการกำหนดเกณฑ์ที่สอดคล้องกับการบริบทของภูมิสังคม และยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรทางการศึกษามุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่แล้วของวิทยาลัยชุมชนให้มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล

ณรงค์ชัย สมศรี (2554) ทำการศึกษาวิถีชีวิตและการใช้การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาชุมชนของชาวบ้านชุมชนบ้านคำบอน ตำบลป่าซาง อำเภอดอกคำใต้ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการใช้การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาชุมชนของชาวบ้านชุมชนบ้านคำบอน ตำบลป่าซาง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า 1) วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านคำบอนที่มีการเปลี่ยนแปลง 2 ด้าน คือ (1) ด้านสภาพโดยทั่วไปของชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ของ

ชาวบ้านในชุมชน พบว่า มีความสะดวกสบายด้วยระบบสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง และอาหารการกินมีให้เลือกมากขึ้น และคนในชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้นจากอาชีพเสริม (2) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของ ชาวบ้านในชุมชนลดลง แต่ยังมีการธำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และค่านิยม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องข้องกับพระพุทธศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี 2) การใช้การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อ การพัฒนาชุมชนของชาวบ้านค่าบน พบว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญกับชาวบ้านใน ชุมชนเป็นอย่างมาก การศึกษาตลอดชีวิตทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง และ พัฒนาอาชีพ และส่งผลให้ชาวบ้านมีการพัฒนาชุมชนร่วมกันอยู่เสมอ ตลอดจนทำให้ชาวบ้าน ในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สุภาพรณ์ รุ่งแกร (2554) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาผ่านการจัดการศึกษาของ วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน สมุทรสาครในสถานประกอบการและถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการ จัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่าวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาครมี แนวทางการจัดการศึกษาโดยดำเนินการตามปรัชญาที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสให้กับ คนในชุมชน โดยจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกับชุมชนและสถานประกอบการในพื้นที่ เน้นการพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาประเทศ ในสาขาวิชาที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและ เพิ่มศักยภาพของชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ตามนโยบายการปฏิรูป การศึกษาในรอบที่สองใน 3 ประเด็นหลัก

สรุปได้ว่า จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ใน การศึกษาบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความจำเป็นที่ จะต้องทำการศึกษาริบทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ร่วมกับการศึกษาแนวคิดการศึกษาเพื่อ ปวงชนและแนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของ วิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประกอบด้วย หลักการจัดการเรียนการ สอนในรูปแบบวิทยาลัยชุมชน รูปแบบการจัดการของวิทยาลัยชุมชน พันธกิจ วิสัยทัศน์ของ วิทยาลัยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร ทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางราชการ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการและ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร (Population) ได้แก่ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา (วีโรจน์ ก่อสกุล, 2557ก, หน้า 37) จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนปัตตานี 2 คน วิทยากรฝึกอบรม 1 คน กรรมการชุมชนบ้านยางแดง 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านยางแดง 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น
2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยที่ผู้วิจัยจะต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถามในการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกัน อาทิเช่น นโยบาย แผนกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัยสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

1. **สภาพและบริบทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี** พบว่าวิทยาลัยชุมชนปัตตานี เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และจากการศึกษาผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี พบว่า วิทยาลัยชุมชนปัตตานีมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้ความรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนและสังคม อันเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาหลักสูตรระดับอนุปริญญา และส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดการฝึกอบรมให้กับประชาชน เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จัดการเรียนการสอนเพื่อปรับพื้นฐานผู้เรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาในวิทยาลัยชุมชน และพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีให้มีศักยภาพ ให้สมกับคำขวัญของวิทยาลัยชุมชนที่ว่า “วิทยาลัยชุมชน พัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น” สอดคล้องกับการวิจัยของสุภณิดา ยาวะโนภาส (2545)

2. **บทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีดังนี้**

1) วิทยาลัยชุมชนปัตตานีส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพให้แก่คนในชุมชน เปิดโอกาสในการเรียนรู้ให้กับคนชุมชนถึงพื้นที่ เพิ่มเติมความรู้ในเชิงวิชาการมากขึ้น ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น เนื่องจากทำให้เกิดอาชีพเสริมแก่คนในชุมชน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และไปพัฒนาต่อจนทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยการเปิดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและเป็นไปตามศักยภาพของชุมชน

3) เป็นหน่วยงานที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานในชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

4) วิทยาลัยชุมชนปัตตานีช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี เห็นคุณค่าในศักยภาพของชุมชนที่ตนเองอยู่ และเพิ่มศักยภาพในการจัดการชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ

5) วิทยาลัยชุมชนปัตตานีทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีจิตวิญญาณที่ผูกพันกับพื้นที่มากขึ้น ไม่ละทิ้งถิ่นฐาน และได้ใช้ความรู้ ความสามารถมาใช้พัฒนาชุมชน พร้อมทั้งได้ทำให้เกิดการสืบสาน สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นถึงแนวโน้มที่ชุมชนจะเกิดความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1) ด้านบุคลากร บุคลากรมีจำนวนน้อย และมีคุณสมบัติไม่ตรงกับหลักสูตรที่เปิดให้บริการ

2) ด้านความปลอดภัย สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้บุคลากรขาดความมั่นใจในการลงพื้นที่ในชุมชน

แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1) ด้านบุคลากร เร่งจัดให้มีการบรรจุข้าราชการประจำตามอัตราที่ว่าง และมีคุณสมบัติตรงตามหลักสูตรที่เปิดให้บริการ

2) ด้านความปลอดภัย ควรวางแผนการลงพื้นที่อย่างรัดกุม และประสานแจ้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เท่านั้น ซึ่งยังจำเป็นต้องมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ระหว่างวิทยาลัยชุมชน ปัตตานีกับชุมชน เพื่อทดลองใช้รูปแบบที่ค้นพบว่าสามารถปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด และเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่มีความสมบูรณ์และสามารถตอบสนองต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2. การเรียนรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้บนวิถีชีวิตจริง และผลของการเรียนรู้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งผลสำเร็จของเรียนรู้ภาคปฏิบัตินี้ควรที่จะถูกยกระดับไปสู่ระบบการศึกษา ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ตลอดจนเพื่อให้ได้คุณวุฒิที่สามารถยืนยันความรู้ความสามารถตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจแก่ประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนหลักการศึกษาดลอดชีวิตของประชาชนอีกด้วย ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางการยกระดับความรู้ระดับชุมชนสู่สมรรถนะของประชาชนในระดับสากล

3. การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย ตลอดจนการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาที่มีในชุมชนให้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. วิทยาลัยชุมชนปัตตานีควรมีการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เป็นการส่งต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนให้กับองค์กรอื่นเพื่อรับไปในการต่อยอดคุณภาพ หลังจากที่วิทยาลัยชุมชนปัตตานีได้เข้าไปส่งเสริมความรู้ อาทิเช่น กระบวนการจัดการของกลุ่ม ที่อุตสาหกรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานดูแล , การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เข้าสู่มาตรฐานสากล ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่พัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานดูแล เป็นต้น

2. วิทยาลัยชุมชนปัตตานี ควรมีฐานข้อมูลให้รู้ว่่านักศึกษาเราอยู่ในองค์กรไหนบ้าง เพราะคนเหล่านี้บางคนเขาเติบโตไปอยู่ในองค์กรของทั้งภาครัฐและเอกชน ใช้ฐานตรงนี้เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของวิทยาลัยชุมชนให้มากขึ้น เอื้อในการเปิดทางทำให้การดำเนินงานสะดวก ไม่ทำงานโดดเดี่ยว

3. วิทยาลัยชุมชนปัตตานีควรมีการศึกษาข้อมูลชุมชนในเชิงลึก รอบด้าน ในทุกมิติ ถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชน นอกเหนือจากการปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับจากต้นสังกัด ซึ่งข้อมูลที่ศึกษานับเป็นข้อมูลสำคัญ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างตรงจุด และเป็นไปตามความต้องการของชุมชนซึ่งเป็นไปตามแก่นหัวใจและแนวคิดพื้นฐานของวิทยาลัยของชุมชน คือ วิทยาลัยของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

บรรณานุกรม

- กวิทน พิจารย์ส. (2555). **ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย.**
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาความเป็นผู้นำและการบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- คณะกรรมการหมู่บ้านยางแดง. (2561). **แผนปฏิบัติการหมู่บ้านเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน.**
(คัดสำเนา)
- ณรงค์ชัย สมศรี. (2554). **ทำการศึกษาวิถีชีวิตและการใช้การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาชุมชนของชาวบ้านชุมชนบ้านคำบอน ตำบลป่าซาง อำเภอดอกคำใต้.**
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภนิดา เพ็ญประภัสร์. (2552). **บทบาทของวิทยาลัยชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน.**
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันพิชิต ศรีสุข. (2556). **ยุทธศาสตร์ทางการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของวิทยาลัยชุมชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.**
- วิทยาลัยชุมชนปัตตานี. (2558). **รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558.**
- เวทีนี สตะเวทิน. (2542). **การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. (2556). **การจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรอบนโยบายและแนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**
- สุนันทา แสงทอง. (2556). **รายงานการวิจัยเรื่องการก่อเกิดพัฒนาการและทิศทางในอนาคตของวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.**
- สุวัฒน์ ปยุพรม. (2560). **ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**
- สุพากรณ์ รุ่งแกร. (2554). **กระบวนการพัฒนาผ่านการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.**

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9**. ค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2561. จาก <http://www.nesdb.go.th/>
- อรรณณ นิมิตฺลจ. (2552). การศึกษาแบบมีส่วนร่วม หนทางนำไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชน. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 1(2),40-53.
- อาภรณ์ จันทรสมวงศ์. (2544). **พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา